

Že stota razstava v galeriji Commerce

V juliju bo minilo polnih šest let, odkar so se v poslovni stavbi Commerce v Einspielerjevi ulici pojavile prve slike samorastne Slavece rev. Kot zanimivost gre omeniti, da je sedanja ugledna galerija došla tisti prostor, ki je bil prvotno namenjen razstavljanju aparatov in strojev principalov, ki jih zastopa Commerce. Toda stvari so se zasule drugače. Anamarija Cholewa, zagnana kulturna animatorka, ki je ravno takrat prišla nabita z energijo in znanjem z raznih seminarjev za organizacijo kulture, se na tistem ni strinjala z namembnostjo prostora. Takoj, 4. julija 1979, je obesila slike Slavece Drevo, še malo zatem pa otroške risbe ob mednarodnem letu otroka. Začelo se je sodelovanje z Bežigradsko galerijo. Od časa do časa so ji z vrha še vedno namigovali, da bi v galeriji radi razstavljali stroje, toda stvari so ubrale približno takšno pot kot jo poznamo danes. Commerce ima daleč naokrog znano galerijo, v kateri razstavljajo naši vrhunski umetniki in za te razstave vlada zanimanje tudi v zamejstvu.

In kako je Anamarija Cholewa vse to uspelo? »S trmo in vztrajnostjo, z ljubeznijo in znanjem iz otroških let. Veliko pa velja tudi to, da imam med našimi umetniki kar lepo število dobrih znancev. In ne nazadnje, že ob v začetku sem si zastavila ambiciozen program in ga tudi izvajam«, je Anamarija Cholewa v nekaj stavkih pojasnila skrivnost uspeha Commerce galerije.

In kako ljudem, ki se ukvarjajo pretežno z uradničkim delom, pri-

blizati umetnost in kar je najtežje, kako jih usmeriti, da se za umetnost začnejo sami zanimati, kar je na vsežadnje bistvo vsakršnega delovanja? Anamarija Cholewa je hodila osebno od sobe do sobe, od sektorja do sektorja, vabila z lepaki, vabili, s tiskanim gradivom. Počasi so ljudje začeli prihajati sami. Vzgojo umetniškega okusa pa so v Commerce dosegli še s kratkimi glasbenimi programi ob razstavah, kar je sedaj normalna praksa. Istočasno z zanimanjem delavcev Commerce, se je začelo tudi zanimanje izven zidov matične hiše. To zanimanje je preraslo tudi v del likovnega izobraževanja, saj so učenci osnovne šole Vita Kraigherja in Centra strokovnih šol redni obiskovalci galerije. Ker pa pri vsej zadevi ne gre zgolj za oblikovanje umetniškega okusa, temveč tudi za izobraževanje, pospremi vsako razstavo, poleg glasbe, še kratko in zanimivo, ter poljudno predavanje tega ali onega likovnega kritika. Tako je cilj več kot dosežen – ljudem se široko odpre pogled na umetnost in marsikdo, ki prej sploh ni opazil galerije, gledališča ali filharmonije, sedaj sam stopi v hrane kulture.

Takšni uspehi in delo seveda ne morejo ostati nezapaženi. Tako je izvršni odbor sindikata v Commerce Anamariji Cholewa ob stoti razstavi podelil posebno priznanje za njeno prizadevnost, kar bo marljivo kulturni organizatorji nedvomno v veselo zadoščanje in spodbudo do dvestote in vseh drugih otvoritev v tej vrhunski galeriji.

TADEJ BRATOK

V spomin

JOŽE SAŠEK

Nenadoma je v 85. letu ugasnilo življenje Jožetu Sašku. Rojen je bil v D. Suhodolu na obronkih Gorjancev in je moral kot kmečki otrok poprijeti za vsako delo. Oglaril je po gozdovih, kopal v rudnikih premoga in opravljal težak del. Razvil se je v pravega proletarca. Druga svetovna vojna ga ni presenetila. Leta 1941 se je vključil v aktivno in organizirano delo v OF. V njegovem stanovanju v Ljubljani je bilo nešteto ilegalnih sestankov, skrival je aktiviste, širil ilegalno literaturo, zbiral raznovrstni material ter aktivno delal pri narodni zaščiti vse do osvoboditve.

Jože Sašek se je preselil v Stožice 1947. Leti in se takoj vključil v delo na terenu. Pomagal je pri graditvi partizanske grobnice in dolga leta skrbel za njo. Vestno je opravljal kurirska in druga dela v KS Posavje. Dvajset let je bil borčevski praporščak. S praporjem je bil pri polaganju temeljnega kamna za dom v Kumrovcu, katerega je takrat položil maršal Tito. Ni bilo svečanosti, kjer ne bi vihral njegov prapor. Najraje pa je s praporjem spremljal na pohodih pionirje osnovne šole Danile Kumar, ki so se dostojno poslovili od svojega prijatelja.

D. R.

Včlanjenih le dobra tretjina

S skupščine občinske Zveze društev upokojencev

Na skupščini občinske Zveze društev upokojencev je zelo izčrpano poročilo podpredsednik dr. Milan Dolenc. V razpravi so prikazali vprašanja, ki težijo upokojence, predloge za njihovo rešitev in za nadaljnje delo.

V naši občinski Zvezi je vključenih 7 društev upokojencev (lani 6), sodelujejo s 6 klubi upokojencev pri delovnih organizacijah. Skupno je 3.280 članov. V razmerju s številom upokojencev je bilo lani včlanjenih 36%, letos pa 37,7%. To je še vedno najmanjši procent v ljubljanskih občinah.

Upokojenci so menili, da je potrebno vnesti v društva več vsebine pri delu, saj v teh časih ljudje pričakujejo pomoč. Potrebno se je dosledno boriti za izvajanje zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, po katerem bi se v letošnjem letu morale pokojnine valorizirati za 100%, bodo pa se samo za 62%. Ugotavljajo, da se gmotni, položaj upokojencev že pet let nezadovoljno poslabšuje in da je za večino upokojencev že

skrajno kritičen. Zakaj bi ravno upokojenci nosili velik del bremena stabilizacije? V naši občini 70% upokojencev prejema pokojnino v znesku do 20.000 din in komaj 1,4% nad 40.000 din.

Naslednje vprašanje je zdraviljenje in nega upokojencev na domovih. Po anketi višje šole za socialne delavce v Ljubljani potrebuje nego na domu 13% starejših nad 65 let. Naše bolnišnice so prenapolnjene in zaradi tega pošiljajo bolnike v domove starejših občanov. Domovi so tako izgubili prvotni namen in starejši občani težko dobijo prostor. Rešitev za bolnišnice in domove je, da se organizira nega po stanovanjih. Problem je tudi preskrba upokojencev. Potrebno bi bilo organizirati potrošniške zadruge za upokojence kot sta predlagali zvezna konferenca SZDL in zvezna združena zveza. Ravno tako bi bilo potrebno razmisliti o ustanovitvi stanovanjske zadruge, ker sicer upokojenci ne bodo mogli tako lahko priti do stanovanj.

DUŠAN REBOLJ

Veliko mladine v gasilskih vrstah

Občinska gasilska zveza je imela že 30. redno letno konferenco. Predsednik zveze Stane Jeromen je govoril o pomembnosti X. kongresa gasilske zveze Slovenije, ki je bil lani v Mariboru in o naporih, potrebnih za uresničitev kongresne resolucije. Povedal je, da so organi občinske zveze, ki so bili izvoljeni na lanskem občnem zboru, dovolj dobro in hitro vključili v delo. Cilje so dosegli ob podpori združenega dela in velikem razumevanju in prizadevanju članov SIS-a za varstvo pred požarom, ki so plan tudi finančno podpiri. Dobro sodelujejo z obč. štabom civilne zaščite in s KS na teritorijih, kjer delujejo gasilska društva. Seveda pa se nekateri dejavniki v občini še vedno obnašajo kot da je požarna varnost stvar edino gasilskih organizacij, ne pa splošnega družbenega pomena.

Dele gosto naseljenega ozemlja naše občine ni pokrit z delovanjem gasilskih društev in ni zadostne količine požarne vode. Kljub velikim prizadevanjem jim ni uspelo, da bi na teh področjih ustanovili gasilska društva, pomoči s strani občinskih organov in organizacij pa ni.

Pridobivanje mladine je že nekaj let poglavitna skrb gasilcev. Nekatera društva imajo že po šest, sedem mladih ekip. Na področju industrijskega gasilstva se je lani tudi premaknilo. Zvezi se je priključilo novo ustanovljeno društvo Energoinvest. V občini pa je še precej delovnih organizacij, ki bi takšno društvo potrebovali.

Lani so nabavili še eno sodobno specialno vozilo AC z vgrajenim

monjtorjem. Sedaj imajo vsa teritorialna društva po eno težje vozilo AC ali KA ter po en vodni avtomobil. Poleg pomanjkanja finančnih sredstev imajo gasilska društva velike težave pri pridobivanju dokumentacije za gradnjo rezervoarjev. Za takšno gradnjo je namreč potrebno zagotoviti vsa soglasja in dovoljenja, kakor za gradnjo hiše. Kljub obljubam še vedno ni sprememb. Dogovorili so se tudi za gradnjo črpalnice z urejenim dostopom za gasilska vozila, toda vse je ostalo pri dogovorih in obljubah.

DUŠAN REBOLJ

Ivan Hrib 60-letnik

Ivan Hrib je pred kratkim praznoval 60-letnico. Izhaja iz zavedne slovenske kmečke družine iz vasi Podraga na Primorskem, ki se je že pred vojno vključevala v boj za pravice Slovencev. Njegov oče se je med prvimi v letu 1941 vključil v OF. Pridružil sta se mu Ivan kot najstarejši otrok med osmimi in mlajši brat. Od spomladi leta 1942 je aktivno deloval v mladinski organizaciji. Po borbi nad vasjo, kjer je bila zaradi izdajstva odkrita kurirska postaja P-14, so Italijani aretirali vse moške vaščane od 16. do 60. leta starosti, med trinpedesetimi so bili tudi Ivan, njegov oče in eno leto mlajši brat. Ivan je bil v zaporu in kasneje v kazenskem de-

90 pomladi Jakoba Oražma

Najstarejši krajan v Savskem naselju, Jakob Oražma, je dočkal 90 pomladi. Ne kaže toliko let, pa naj bo to pri hoji, delu, tipkanju na stroji ali v spominih na bližnjo in daljno preteklost.

Življenje mu je rezalo tanko rezino kruha, še to je moral prislužiti z lastnim, trdim delom. Za vse življenje se je zapisal lesarstvu in mu ostal zvest do upokojitve. Iz Prigorice pri Ribnici, kjer je bil rojen, ga je službena pot vodila po Bosni, Srbiji in Črni gori. Nabral si je veliko dragocenih izkušenj in strokovnega znanja. Vse to mu je pomagalo, da je prisel celo na ministrstvo za gozdarstvo v Beograd in tam služboval od 1931. do 1947. leta. Znanje o kakovosti lesa je imela v »malen prstu«, prav zato je bil pristen pri prvih izvoznih pošiljkah lesa. Kako bi sicer vzdržal pri svojem poklicu praktično vse življenje, če ga ne bi opravljal z resnično ljubeznijo? Tudi dandanašnji pogovor zelo rad preusmeri na lesarstvo, veliko prej kot na ljudi, do katerih sicer hitro najde pot, vendar so ga že prevečkrat kruto razočarali, predvsem poslovnih ljudi. Res pa je, da ni prav lahko, če se povzpneš iz čistega amaterja do strokovnjaka na odgovornem mestu, pa pri tem hoče obdržati čiste in poštene odnose, tudi v trgovinskih zadevah.

Kako Jakob Oražma živi danes, ko se je umiril po vseh napornih življenjskih popotovanjih križem po Jugoslaviji? Že 15 let je vdovec, vendar to ne

pomeni, da se je zaprl v svoje stanovanje ali da čaka kdo mu bo prinesel kaj iz trgovine in skuhal kosilo. Seveda pogreša ženo, tudi sam zagovarja star rek: »Žena podpira tri vogale«, vendar vsa gospodinjstva dela spretno opravlja tudi sam. Do lani je še obdeloval majhen vrtoček in si pridelal vso zelenjavo. Iz trgovine si še prinese vse potrebno in sam pripravlja hrano. Iz trgovine si še prinese vse potrebno in sam pripravlja hrano. Pravi, da najbolje skuha obaro in ajdove žgance.

Ko je praznoval 90. rojstni dan pa ni bil osamljen. V lepo urejeni kuhinji je bilo polno gostov in cvetja. Obiskali so ga njegovi sorodniki iz Ribnice in Kočevja. Z njim je praznovala tudi nečakinja Marjeta 80. in nečak Franc 70. rojstni dan. Obiskal ga je prijatelj Jože Pipan z Viča, s katerim se redno dobivata v Društvu upokojencev. Čestitke sta prinesla tudi Julijana Jovanović, učenka 7. razreda in Miha Rogač, učenec 4. razreda OŠ Boris Kidrič. Iz krajevne skupnosti pa so Jakob Oražma obiskali Vera Velikonja, Marija Černologar in predsednik KK SZDL Savsko naselje Iljanko Velikonja. V prisrčnem praznovanju ni manjkalo tudi lepe pesmi, kateri se je pridružil tudi Jakob.

Jakob Oražmu čestitajo tudi krajanji in mu želijo, da bi še dolgo obdržal svojo vitalnost in njemu značilno trdno voljo do življenja.

IVANKA POLANEC

3000 km v avtobusu Globtoura

Komemorativno potovanje v Ravensbrück od 18. do 23. 4. 1985

Razpisi za obiske koncentracijskih taborišč, raztresenih širom nekdanjega velikega rajha, so bili le slabo objavljeni. Tako mnogi nekdanji taboriščniki niso niti vedeli, da je organiziran obisk ob 40-letnici osvoboditve teh tovarn smrti in človeškega trpljenja.

Za Ravensbrück se nas je iz Slovenije prijavilo le 39 oseb, od tega le 27 nekdanjih taboriščnikov, ostali pa so bili ali njihovi možje, hčere, spremljevalke, sestre, ali pa je šel sin doživeti materino trpljenje, čeprav mame ni več. Visoka cena je bila, pa še zvišena cena bencina ji je dodala nekaj tisočakov. Vendar so se odločile nekdanje taboriščnice, da si same sebi podarijo za 40. letnico miru to dolgo potovanje v nekdanji nekajletni dom groze, trpljenja, lakote, smrti. Mnoge občine so našle novce, da so dodale del sredstev k 40.000 dinarjev. Nekateri so pokrili vse stroške, so pa tudi takšne, ki niso dodale tudi dinarja ne. Naša občina je bila v zlati sredini in vse, ki smo potovale to dolgo pot, se jim lepo zahvaljujemo.

Jutro je bilo mračno, ko smo se 18. aprila ob 6. uri, nekateri

tudi uro pred odhodom, zbirali pred poslopjem Univerze na Trgu osvoboditve v Ljubljani. Pozabili smo na nekatere obzore, mnoge pa so se tu tudi prvič videli, saj je imelo taborišče Ravensbrück vrsto podružnic, kjer so spravljeni ob voljo, človeško dostojanstvo in življenje tisoče naših slovenskih žena in otrok. Spremenili smo se v 40 letih, se zresnili, vendar taborišče, ki je bilo toliko let strašilo v nespeh nočeh, danes zjutraj ni bilo strahota. Bolj radovednost, kako je tam zdaj, kaj je še ostalo, kako bom danes doživela ta severni del Evrope.

Prej Ljubelja z manjšim postankom (2 uri smo čakali na zamenjani potni list, ki je ostal doma na kuhinjski mizi), mimo Celovca smo brželi proti Pragi. Mejne formalnosti na češko-avstrijski meji so dolgo trajale in šele zvečer smo bili v Pragi, se hitro osvežili v sobah v hotelu »Racak«. To je plavajoči hotel na reki Vltavi. Dobra večerja in drago pivo, ki ga prodajajo le za 25 kron, sta nas osvežila. Malo smo se kasno zvečer sprehodili ob prazni obali Vltave daleč izven mesta in že smo predremali

tistih nekaj ur, ko smo si na hitro šli pogledat Prago. Videli smo nekaj spomenikov, znamenito uro življenja, Železno uličko, spomenik Janu Husu, od daleč spomenik »češki pomladi« in že smo se peljali naslednjih 600 km proti Dresdnu. Tu naj bi imeli kosilo, pa smo ga zamudili zaradi predolgih formalnosti na češko-vzhodno nemški meji. Malo so nas le nahnali v samopostrežni restavraciji in pozno zvečer smo prišli na slavni »Aleksanderplatz« v Berlinu in »naš« hotel »Stadt Berlin«. Menda je največji v Berlinu. Gradili pa so ga Japonci. Ima 37 nadstropij in je bil dobro prenočišče za 3 noči.

Ob 6. uri zjutraj 20. aprila smo se odpravili na 85 km dolgo pot proti Meklensburškemu, kjer leži tudi Ravensbrück. Pokrajina je pusta. Ljudi ogromno. Kar naprej čakamo, da se peljemo v kolonah na zbirališče, kjer bo proslava. Vsaka narodnost ima svoj avtobus, svoje vodice in ne mešamo se med seboj. Za vsakogar so organizirali drugačen program. Pričakalo nas je 50.000 prebivalcev dveh sosednjih okrožij. Slavili so osvoboditev koncentracijskega taborišča Ravensbrück po 2. beloruski armadi. Proslava naj bi bila opomin vsem, da se kaj takega ne bi zgodilo nikoli več. Bil je to pravz-

prav praznik otrok in mladine, kajti njim naj bi bilo to vtisnjeno v pamet – nikoli več vojne, nikoli več med narodni.

Proslava je bila veličastna, na nekdanjem »apelplatzu« ob razburkanem in umazanem jezercu, nad katerim kraljuje visok spomenik nekdanjim nepokorjenim mučenicam in otrokom. Tu so položili tudi celo vrsto državnih vencev, pred njim so tudi bili trije slavnostni govori – namestnika predsednika Honeckerja, predsednika Mednarodnega komiteja za Ravensbrück in članice sovjetskih veteranov. Otroci so podarili vsakemu udeležencu iz 17 držav po en nagelček, iz treh držav delegacij ni bilo. Le-te smo zastopali dostojno tudi mi. Vse nagelčke smo podarile jezercu, ki je sprejel toliko trupel in solza. Položile smo jih pred spominsko ploščo taboriščnicam iz Jugoslavije, ki so tu pokopane (le njihov pepel), pred še vedno ohranjenim krematorij, ki hrani v sebi 3 peči z nosili, ki so porivala trupla trpinčenih žena v nenasitno žrelo ognja, ali pa tudi pred spominsko ploščo ob predoru za streljanje. Ena sama grozota je to. Le spominske plošče ob nekdanjem zidu taborišča opominjajo, da so tu umirale, garale do smrti ženske z otroki iz skoraj vse Evrope.

Dopoldne smo si le malo mogli ogledati ostanke taborišča. Popoldne smo se vrnili – vsi z avtobusom. A smo bili razočarani, saj se je toliko tega spreminilo, da še celo maketa, ki so jo pripravili po nekdanjih spominih, ni več resnična. Še manj pa razlaga vodicev, ki so dobro naučeni, kaj je kje bilo. A naše nekdanje taboriščnice so to vedele drugače, ker so tod živele, trpele in jokale za umorjeno, do smrti strpinčeno materjo, sestro, prijateljico, sosedo, tovarišico.

Pot nazaj v Berlin je bila mučna, premirna, saj se je vsak ubadal s svojimi spomini, s svojimi bolečinami. Zato nam je mir v hotelu dobro del in naslednji dan nas je razvedril, saj je bil namenjen turističnemu delu potovanja. Ogledali smo si Berlin. Velik je – dve tretjini onstran, ena tretjina tu na vzhodni strani. Videli smo mnoge zgodovinske spomenike Aleksanderplatz, ulico Unter den Linden, pa Brandenburška vrata, nekdanja ministrstva hitlerjevske vlade, pa tudi kup zemlje, kjer je bil nekdanji prosluli bunker. Popoldne smo obiskali Potsdam. Daleč se je treba peljati naokrog, da smo prišli tja, čeprav je bil le dva km oddaljen od naših ogledov. Videli smo, kje so se veliki trije (+1) pogajali, kako bodo razkosali poraženo Nemčijo, videli velik del krasno ohranjenih dvorcev in njihove opreme, pa tudi parka, ki jih je ogromno. Le škoda, da tudi

na severu ni bilo bolj toplo, da bi bilo že vse v cvetju. Potem bi bilo še lepše. Ob sprehodih skozi kraje, kjer je bilo pravo življenje preje 100 in nekaj manj leti, smo pozabili na včerajšnje doživljanje.

Želeli smo si le še domov. Zlata domovina, ki je tako svobodna, tako vesela, tako brez vrst, čeprav tožimo nad visokimi cenami in nizkimi dohodki. Vsakogar, ki mu je tu in zdaj tako hudo, bi morali poslati za kak mesec v normalno življenje v Vzhodno Nemčijo, pa bi nikoli več ne godrnjal. Celu za sladoled stoje ljudje v dolgih kačah – mirno, disciplinirano.

Tudi vračanje prek vzhodno nemške meje pri Hofu ni bilo prijetno. Čakali smo in zopet zamudili na večerjo ter spanje v Nürnbergu. Jutranji avtobusni ogled Nürnberga nam je dal blede silko, kako lepo je to zgodovinsko mesto. Videli smo tudi ob zunaj sodne palače, kjer so bili veliki procesi proti vojnim zločincem in že smo se peljali proti Münchnu. Tu smo kosili v bližini kolodvora in končno okrog polnoči dotrpeli 700 km zadnjega dne.

Tolikanj smo bili utrujeni, da smo si komajda rekli hvala, na svidenje in že smo se porazgubili vsak v svoj dom, da bi laže premislili, kaj smo videli in da bi z drugimi vred sklenili: Nikoli več vojne!

I. M.